

**INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS IN COMMUNAL RESOURCE
MANAGEMENT
: A CASE STUDY OF A KAREN VILLAGE IN A PROTECTED AREA**

KULVADEE BOONPINON

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE IN TECHNOLOGY OF ENVIRONMENTAL
MANAGEMENT**

**With compliments
of**

วิบูลย์ วัฒนาธร *ส. วัฒนา*

**IN
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

1997

TH
K961
1997

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงสถาบันในการจัดการทรัพยากรส่วนรวม : กรณีศึกษามูลบ้านกะเหรี่ยงในพื้นที่
ป่าอนุรักษ์

ผู้วิจัย กุลวดี บุญภินนท

ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อนุชาติ พวงสำลี Ph.D.

สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช Ph.D.

ไอลาส ปัญญา Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2540

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การจัดสถาบันในการจัดการทรัพยากรส่วนรวม กรณีศึกษา หมู่บ้านกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าอนุรักษ์” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ทำความเข้าใจกลไกการทำงาน และการปรับตัวของระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวม ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วยทรัพยากรดิน และป่าไม้ รวมทั้งศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและการปกครองตนเองภายใต้สถาบันในการจัดการทรัพยากรส่วนรวม และศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงในเชิงสถาบันต่อระบบการจัดการทรัพยากร รวมทั้งเสนอการจัดสถาบันที่เหมาะสมในรูปแบบการจัดการร่วม

การศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กรอบการศึกษาระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวมของ Oakerson (1992 : 41 - 62) ในการศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาที่หมู่บ้านสะเนพ่อง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้เวลาศึกษาในภาคสนามเป็นเวลา 4 เดือน คือ เดือนพฤศจิกายน 2539 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2540

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนกะเหรี่ยง หมู่บ้านสะเนพ่อง เป็นระบบที่สร้างความมั่นคงในการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน และความยุติธรรมในการจัดสรรทรัพยากร ทั้งนี้เนื่องจากในชุมชนมีกฎเกณฑ์ที่ดีในการควบคุมการใช้ทรัพยากร การแบ่งปันผลผลิต และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้ระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวมยังเป็นระบบการเกษตรที่อนุรักษ์ระบบนิเวศ และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการปรับตัวตลอดเวลาภายใต้ข้อจำกัดทั้งทางระบบนิเวศ เทคโนโลยี และแรงงาน เพื่อสนองการอยู่รอดของชุมชนและระบบนิเวศ

กรอบการศึกษาระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวมของ Oakerson ได้แบ่งองค์ประกอบของระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวมเป็น 4 ส่วนคือ ลักษณะทางกายภาพของทรัพยากร การจัดสถาบันในการตัดสินใจในการใช้

ทรัพยากร แบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคม และผลลัพธ์ของระบบ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรดินและป่าไม้ที่มีขอบเขตและกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ร่วมที่ชัดเจน เป็นปัจจัยเอื้อต่อการจัดการให้เป็นทรัพยากรส่วนรวมที่ชุมชนมีสิทธิในการใช้และรักษาร่วมกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน สถาบันในการจัดการทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนกะเหรี่ยงหมู่บ้านสะเนฟ่องเกิดขึ้นจากความเชื่อในจิตวิญญาณของธรรมชาติ วิญญาณบรรพบุรุษ และพุทธศาสนา ก่อให้เกิดจารีตในการจัดการทรัพยากรที่มีบทลงโทษทางจิตวิญญาณ ซึ่งหมายรวมถึงความเสียหายของผลผลิต ความเจ็บป่วย ความตาย หรือ บาปกรรมต่อผู้ฝ่าฝืนจารีต สถาบันในการจัดการทรัพยากรส่วนรวมนี้ดำรงอยู่ภายใต้แบบแผนความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีความเคารพต่อธรรมชาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่างๆ พร้อมทั้งปรับรับกับอิทธิพลภายนอกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างสอดคล้อง

จากการวิเคราะห์ผลลัพธ์ของระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวมจากมุมมองของคนในชุมชนเอง พบว่าประเด็นปัญหาที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวมคือ การประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านและป่าไม้ใช้ประโยชน์ของชุมชนทั้งหมด มีผลทำให้ชุมชนขาดสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนด้วยตนเอง และต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ประกอบกับในชุมชนเองเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามความเชื่อที่เคยมี ด้วยเหตุนี้ สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ และได้เสนอทางออกในการฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ เพื่อให้สถาบันการจัดการทรัพยากรส่วนรวมยังดำรงอยู่ทั้งนี้เพื่อการอยู่รอดของชุมชนเอง และระบบนิเวศ พร้อมทั้งเสนอให้มีการปรับแนวทางในการจัดการป่าไม้ของรัฐและของชุมชนให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ

Thesis Title Institutional Arrangements in Communal Resource Management :
A Case Study of a Karen Village in a Protected Area

Name Kulvadee Boonpinon

Degree Master of Science (Technology of Environmental Management)

Thesis Supervisory Committee

Anuchat Pongsomlee, Ph.D.

Sittipong Dilokwanich, Ph.D.

Opart Panya, Ph.D.

Date of Graduation 19 May B.E. 2540 (1997)

ABSTRACT

The study of “Institutional Arrangements in Communal Resource Management : A Case Study of a Karen Village in a Protected Area” has its objectives to (1) explore the functioning and adaptation of the existing communal forest and land resource management system, (2) examine how institutional arrangements affect the capacity of community to engage in self-governance and self-management of common-pool resources, (3) analyze the effect of institutional changes in communal resource management system, and (4) recommend the appropriate institutional arrangements for collective action in co-management regime.

Field research is conducted in Sanepong village in Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary, Sangklaburi District, Kanchanaburi Province for the period of 4 months -- November 1996 - February 1997. Qualitative approach is used in this study with a number of methods including participant-observation, informal interview, in-depth interview, focus group discussion and participatory rural appraisal. This study employs the dynamic framework for analyzing the common property presented in Oakerson (1992 : 41-62).

It is found that the Karen communal resource management system creates livelihood security and provides mechanisms for the equitable use of resources with minimum

conflict. Rules of resource use, production sharing, and conflict resolution in resource allocation are agreed upon by all members. The system encourages patterns of agricultural practice that support ecosystem conservation and resource sustainability. In addition, the system also continually adapts itself under natural, technological and labor constraints in order to make the community and ecosystem survive.

According to Oakerson's framework, four attributes are discussed in this study : physical and technical attributes; decision making arrangements; patterns of interaction; and outcomes. It is found that obvious topographical village boundary and clear identification of users are the factors that encourage the strength of the communal resource management system. The institutional arrangements are developed from the Karen beliefs in animism in nature, ancestral spirits, and Buddhism, all of which jointly create customary rules in resource use. The violators of the rules have to face the spirit's penalty which means fruitless production, illness, death, or sin. The institutional arrangements exist under the patterns of interaction among villagers who venerate the nature, cooperate with each other and coordinate with other outside agents, as well as adapt themselves in response to external influences.

According to the insiders' appraisal, the most important problem that creates crucial impacts on the communal resource management system is the demarcation of the Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary to cover the village and communal forest areas. The demarcation causes the breakdown of communal rights in resource use and the dependence of the village on the wildlife sanctuary regulations. Additionally, some of the villagers themselves do not pay enough attention to strictly practice their rituals, according to their beliefs. The villagers recognize the changes and propose ways to solve the problems by revitalizing their culture and beliefs in order that the communal resource management system, as well as the ecosystem, can be sustained. They also suggest that the state and communal forest management systems should be co-managed to make them more coordinating for a more efficient conservation of natural resources.